

ДО 50-РІЧЧЯ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ
ВАЛЕРІЇ ШУЛЬГІНОЇ

**СИНЕРГЕТИЧНА
ПАРАДИГМА
ПРОСТОРУ
КУЛЬТУРИ**

УДК 130.2(477)+78.022(477)+124.1(477)
ББК 71.0(4Укр)я44+85.313(4Укр)я44+87.152.229(4Укр)
С-38

Рецензенти:

Немкович О. М. – доктор мистецтвознавства, професор
Личковах В. А. – доктор філософських наук, професор
Самойленко О. І. – доктор мистецтвознавства, професор

Науково-редакційна колегія:

Чернець В. Г. – доктор філософії, професор, ректор НАКККіМ (голова);
Шульгіна В. Д. – доктор мистецтвознавства, професор (науковий редактор);
Кузнєцова І. В. – кандидат філософських наук, доктор філософії (PhD.),
старший науковий співробітник, доцент (науковий редактор; відповідальна за
випуск); *Каблова Т. Б.* – кандидат мистецтвознавства (укладач); *Цивільова Л. В.*
(укладач бібліографічного покажчика), *Івановська Н. В.* (дизайн обкладинки).

Упорядник: *Яковлев О. В.*, кандидат історичних наук, доцент.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(протокол № 4 від 29 квітня 2014 р.)*

Видання монографії здійснюється в рамках проекту
«Визначні діячі та пам'ятки культури України»
Автор і керівник проекту – Чернець Василь Гнатович,
Ректор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,
доктор філософії, професор, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки,
Заслужений працівник освіти України, академік Академії наук вищої школи України

Синергетична парадигма простору культури: монографія / Наук.-ред. колегія:

С-38 В. Д. Шульгіна (наук. ред.), І. В. Кузнєцова (наук. ред., відп. за вип.), О. В. Яковлев
(упоряд.): – К. : НАКККіМ, 2014. – 400 с.
ISBN978-966-452-175-5

Колективна монографія підготовлена вченими Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв, представниками наукової школи Валерії Шульгіної.

У монографічному дослідженні висвітлено особливості розвитку культури
регіонів України та діаспори, виокремлені основні синергетичні тенденції поступу
українського музичного мистецтва у світовий інформаційний простір.

Монографія призначена фахівцям у галузі філософії, культурології, мистецтво-
знавства, фольклористики, етнографії, аспірантам і студентам, усім зацікавленим
розвитком сучасної української культури.

УДК 130.2(477)+78.022(477)+124.1(477)
ББК 71.0(4Укр)я44+85.313(4Укр)я44+87.152.229(4Укр)

ISBN 978-966-452-175-5

© Автори, 2014
© Шульгіна В. Д., Кузнєцова І. В. (наук.ред), 2014
© Яковлев О. В., Каблова Т. Б., Цивільова Л. В., 2014
© Івановська Н.В. (дизайн обкладинки), 2014
© Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, 2014

Тетяна Каблова

ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИНЯ ЯК КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПРИНЦИП ТРАНСМІРНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

Кожна епоха презентує специфічний тип художнього мислення, що віддзеркалюється у мистецьких артефактах. Ретроспектива дослідження золотого перетину в художній творчості свідчить про історичну динаміку даного феномену в культурно-мистецькому процесі.

Класичні ознаки золотого перетину найчастіше проявляються в таких поняттях, як: самоорганізація й рекурсія форми, симетрія й асиметрія композиції, краса та гармонія в цілому. Саме в цьому ракурсі розглядається принцип золотого перетину, що має вираження, перш за все, в структурних характеристиках об'єктів макро-, мікрокосму та опредмечуваного світу. Як один з парадигмальних маркерів трансформаційних змін золотий перетин в мистецькій практиці розглядається та вивчається в композиції художніх творів.

Сучасний розвиток української культури характеризується поглибленням культурно-мистецьких інтеграційних процесів, особливо в музичному та образотворчому мистецтвах, віддзеркаленням яких стала творчість українських композиторів останньої третини ХХ ст. У науковому доробку українських та зарубіжних дослідників розглядаються питання, пов'язані з вивченням окремих складових художніх творів, пошуку певних інтегративних універсалій. Виходячи з того, що композиція має свої структурні закони, засновані на принципі золотого перетину, і віддзеркалює риси культурної парадигми епохи, доцільним є розгляд інтегративних процесів саме на композиційній основі. Цим обґрунтована потреба пошуку єдиного композиційного принципу, який сприятиме розумінню композиції художнього твору на новому рівні.

Культурно-історична динаміка феномену золотого перетину як прояву пропорційного формотворення демонструє широкий спектр наук у його вивченні та використанні. Дослідження інтегративних можливостей феномену золотого перетину в українській музичній культурі, особливо у творах, інспірованих образотворчим мистецтвом, вимагає більш детального вивчення. Пошук нових підходів до аналізу композиції музичних творів, пов'язаних з образотворчим

мистецтвом, зумовило дослідження зовнішньо-зображальної та емоційно-виразної характеристик екстеріоризації золотого перетину як інтегративного принципу трансмірності композиції художніх творів.

Аналітичним матеріалом дослідження стали творизарубіжних (Ф. Ліст «Заручини», К. Дебюссі «Естампи», Й. С. Бах «Добре темперований клавір», Ф. Шопен 24 прелюдії, І. Стравінський «Петрушка») та українських (І. Шамо «Картини російських художників», Л. Дичко Фрески для фортепіано «Алькасар ... Дзвони Арагону», І. Карабиць «Київські фрески» та 24 прелюдії, В. Кікта «Фрески Св. Софії Київської») композиторів.

Теоретичною базою дослідження стали:

– праці, що надають характеристику епохи та висвітлюють поняття інтегративності в культурно-мистецькому ракурсі (А. Бакушинський, П. Блонський, Ю. Борев, А. Буров, Н. Волошина, В. Дільте, Н. Дмитрієва, О. Єрмолінська, О. Зосім, О. Кабакова, О. Лосєв, Ю. Лотман, Б. Лихачов, О. Немкович, С. Раппопорт, В. Редя, Л. Савєнкова, М. Северінова, Л. Столович, М. Таборідзе, Г. Шевченко, Б. Юсов);

– роботи, присвячені вивченню композиції в образотворчому та музичному мистецтві (Б. Асаф'єв, В. Бобровський, М. Бонфельд, М. Волков, Н. Горюхіна, О. Капічіна, Є. Кібрік, О. Кобляков, Ф. Ковальов, І. Котляревський, М. Криволапов, П. Кудін, А. Лаптев, Л. Мазель, М. Манізер, В. Медушевський, В. Москаленко, Є. Назайкинський, А. Пучков, К. Руч'євська, М. Способін, В. Степурко, В. Цуккерман, Ю. Холопов, В. Холопова, Н. Щербакова);

– дослідження, що розглядають золотий перетин в різних наукових галузях (Піфагор, Платон, Евклід, Леонардо Пізанський (Фібоначчі), Лука Пачолі, А. Дюрер, Леонардо да Вінчі, І. Кеплер, А. Цейзинг, Г. Фехнер, Т. Кук, Е. Розенов, Л. Сабанєєв, М. Васютинський, О. Акімов, Менлі П. Холл, Л. Лега, О. Лосєв, Н. Померанцева, Е. Сороко, І. Шевелєв, І. Шмелєв, А. Юшкевич, О. Стахов, М. Бахтін, О. Боднар, Б. Болд, А. Волошинов, С. Ейзенштейн, С. Фрейлих, Р. Фишер, О. Олсен, Т. Хит, М. Марутаєв).

На основі аналізу філософських та історико-культурологічних концепцій зарубіжних і українських вчених визначено та систематизовано питання висвітлення феномену золотого перетину у науковій літературі. Вивчення золотого перетину започатковано в філософсько-математичній сфері Піфагором, Платоном, Евклідом, Фібоначчі, І. Кеплером. Їх праці висвітлюють явище золотого перетину у контексті формування структурованих моделей Всесвіту, вказують на символічний зв'язок музики та математики, заснований на пропорції золотого перетину.

Золотий перетин як формотворчий принцип достатньо широко висвітлюється не лише у математичних працях, а й у роботах з мистецтвознавства. У мистецтві золотий перетин не втрачає зв'язків з математикою й трактується як образна ілюстрація гармонії, як геометрична інтерпретація взаємозв'язку цілого і його частин у формотворенні. Вивчення золотого перетину у мистецтві має тісний зв'язок з питаннями структури та

форми і потребує звернення до композиції художніх творів, перш за все як прояву структуризації художнього образу.

Питанням композиції у образотворчому мистецтві присвячені праці М. Волкова, Є. Кібріка, Ф. Ковальова, які безпосередньо розглядають композиційні принципи побудови твору й значення золотого перетину у його композиції. У музичному мистецтві зв'язкам композиції із золотим перетином присвячені праці Л. Мазеля, Е. Розенова, Л. Сабанєєва, М. Марутаєва.

Вивчення феномену золотого перетину висвітлено у просторово-часовому континуумі з Античності до ХХ століття Обґрунтовано, що в епоху Античності феномен золотого перетину пов'язано зі структурованою моделлю Всесвіту, як гармонічний зв'язок числової пропорції й формотворення в мистецтві та Всесвіті в цілому. В Античності гармонія є об'єктивним явищем й існує незалежно від нашої свідомості, вона виражається в гармонійному устрої усього суцього та виступає як явище, що виражається за допомогою чисел та пропорцій. Головною пропорцією устрою Всесвіту в епоху Античності стає золотий перетин.

У Середньовіччі взаємозв'язок музичного мистецтва та математичних пропорцій співвідноситься із законами, що лежать в основі світу, де панує єдиний персональний Абсолют. Кореляція понять «гармонія – золотий перетин», сформована в Античності, не є центральною складовою парадигми культури доби. У музичному мистецтві Середньовіччя принцип пропорційності набуває символічної значущості, а принцип золотого перетину використовується в архітектурі, насамперед в храмовій.

Золотий перетин як основа космологічної картини світу знову набуває актуальності в епоху Відродження. У цю добу природа та мистецтво – це доцільно і гармонійно влаштоване ціле, а золотий перетин виступає принципом пропорційності космічної математики в християнській світобудові.

У Новий час принцип золотого перетину у мистецтві набуває особливого значення насамперед в образотворчому мистецтві. У ХVІІІ столітті на основі раціоналістично витлумаченої античної традиції формуються свої канонічні правила в архітектурі, скульптурі та живопису, що увійшли в історію як класичні принципи формотворення, засновані на принципі золотого перетину.

Розвиток технологій та розширення галузей дослідження в історико-культурному континуумі зумовили подальший розвиток використання принципу золотого перетину у мистецтві. У ХХ столітті золотий перетин як формотворчий принцип проявляється в образотворчому, музичному мистецтві, архітектурі та скульптурі, поезії та кіномистецтві. Золотий перетин увійшов до числа найбільш стійких теорій, які не втратили значення у формотворенні усього суцього. На сучасному етапі принцип золотого перетину є актуальним у контексті мистецтвознавчих досліджень, що виникають на перетині видів мистецтв, зокрема музичного та образотворчого.

Висвітлення особливостей підходів до вивчення дефініції «композиція» в образотворчому та музичному мистецтві та визначення, що композиція пов'язує

художні твори з відповідним типом культури дозволяє розглядати формотворення у широкому культурно-історичному контексті.

Композиція в живописі об'єднує окремі елементи побудови художньої форми (реальне або ілюзорне формування простору і об'єму, симетрія і асиметрія, масштаб, ритм і пропорції, нюанс і контраст, перспектива, угруповання, колірне рішення і таке інше) в єдине ціле, організує внутрішню побудову твору. Визначено, що композиції притаманні закони, де одним з найважливіших є закон симетрії та пропорційності, які є також відображенням принципу золотого перетину в формотворенні.

Дослідження поняття композиції в музичному мистецтві пов'язано з двома його проявами – кристалічністю та процесуальністю, які діалектично поєднані між собою. Композицію у музикознавстві розуміють як логічний процес побудови на основі композиційних принципів та за допомогою композиційних засобів. Також композиція є об'єктом сприйняття з точки зору психофізіологічних особливостей рецепції завершеного художнього цілого. Прагнення композиторів відобразити дійсність у всіх її проявах реалізувалося, зокрема, в композиції музичних творів, навіяних образами та жанрами образотворчого мистецтва. Результатом виявлення тотожності композиційних принципів двох видів мистецтва – живопису та музики – стає розгляд золотого перетину як важливого композиційного принципу. Така установка спрямована на виявлення подібності та відмінності композиції завдяки втіленню принципу золотого перетину у музичних творах, інспірованих образами та жанрами образотворчого мистецтва.

Роль золотого перетину як інтегративного принципу визначення трансмірності композиції та теоретичні засади й параметри трансмірного аналізу композиції засновані на принципі золотого перетину.

В процесі історичного розвитку на межі різних видів мистецтв, зокрема музики, живопису, скульптури, архітектури, виникають процеси інтеграції та асиміляції як обміну стилістичними та композиційними засобами. Музичні твори, інспіровані образотворчим мистецтвом чи архітектурою, розглядаються не лише як програмні, а як такі, що є результатом інтеграції видів мистецтва, асиміляцією та трансформацією жанрово-стильової та образної парадигм. Композиційна форма є синтезом порядку і хаосу, вона не належить виключно сфері ані розуму, ані несвідомого. Сенс процесів її трансформації залежить від багатьох факторів історико-культурного процесу. Принцип золотого перетину виявляється у композиційній будові образотворчих та музичних творів. Все-осяжність зазначеного принципу дозволяє розуміти його як гармонійний прояв усталеної форми, яка є найбільш відповідною до людського сприйняття краси у творах мистецтва з точки зору природних особливостей устрою світобудови.

Принцип золотого перетину у мистецтві стає відображенням інтегративності мистецтв, яке відбувається, коли два види мистецтва взаємодіють, створюючи якісно нову єдність – конструкцію, що є кореляцією композиції у

живопису та музичному мистецтвах. Суть інтегративності полягає не в трансформації кольору в звук, а в пошуку та використанні формотворчих категорій як засобів створення конструктивно-композиційного мислення і розумінні композиції художнього твору на новому – трансмірному – рівні.

Принцип золотого перетину дозволяє формувати конструкцію, структурну схему, яка є умовою і навіть передумовою існування й розгортання художньо-структурної композиційної будови для виявлення спільності у творах музичного мистецтва, інспірованих образотворчим мистецтвом. Інтегративність трактується як взаємопроникнення елементів, що мають генетичну спорідненість. Музичні твори, інспіровані образотворчими першоджерелами (картинами чи архітектурними спорудами), характеризуються трансформацією композиції при збереженні її основних принципів. Такі твори потребують спеціального аналізу, який дає можливість встановити причинні зв'язки та висвітлити природу твору – враження від картини, архітектурної споруди тощо.

Пропонуються теоретичні параметри трансмірного аналізу композиції музичних творів, інспірованих образотворчим мистецтвом, який засновано на принципі золотого перетину, що включає наступні етапи:

1) структурування музичного матеріалу, визначення загального об'єму (число тактів, долей у творі), виявлення симетричних елементів у композиції твору;

2) знаходження зони (зон) золотого перетину, виявлення їх кількості в тексті, визначення їх взаємозв'язку, формування загальної схеми композиції;

3) визначення функцій зони (зон) золотого перетину в тексті твору та порівняння їх з образотворчим чи архітектурним першоджерелом.

Інтеграція образотворчого та музичного мистецтв відбувається у сфері ідеального, духовного, де образнасутність музичного твору стає ретрансляцією образів живопису засобами музики. Результат такої інтеграції – вихід на трансмірний рівень, де композиція стає об'єднуючою ланкою для образотворчого й музичного мистецтв. На цьому підґрунті формується інтроспективність як занурення у внутрішні основи буття художнього твору завдяки відтворенню першоджерела засобами іншого мистецтва.

Золотий перетин виступає як інтегративний принцип композиції та дозволяє співвіднести композиційні засади у творах образотворчого та музичного мистецтв. Головним в процесі інтеграції образотворчого та музичного мистецтв є вихід на новий рівень духовно-образного буття твору, що певним чином співвідноситься з поняттям трансмірності (термін О. Коблякова) і стає переходом на вищий рівень «інтонованого смислу». У музичних творах, інспірованих образотворчим мистецтвом, це є перехід від формального та змістовного на інтегративний рівень. У цьому контексті визначальну роль відіграє зона золотого перетину у композиції музичного твору у її співвіднесенні з образотворчим першоджерелом.

Принцип золотого перетину долає розмежування різних видів мистецтв та сприяє їхньому синтезу, він є передумовою для формування системних зв'язків, що забезпечують процес міжмистецької інтеграції.

Проаналізовано фортепіанні п'єси Ф. Ліста «Заручини» та К. Дебюссі «Естампи», які є взірцевими у втіленні творів образотворчого мистецтва у музиці. З позицій принципу золотого перетину проаналізовано балет І. Стравінського «Петрушка», як приклад втілення інтеграції живопису, музики та хореографії. Проаналізовано жанр прелюдії (на прикладі творів Й. С. Баха та Ф. Шопена), де продемонстровано роль золотого перетину в творах імпровізаційної, вільної форми. Твори українських композиторів останньої третини ХХ ст., навіяні жанрами та творами образотворчого мистецтва, серед яких: сюїта «Картини російських живописців» І. Шамо, Фрески для фортепіано «Алькасар ... Дзвони Арагону» Л. Дичко, опера-ораторія «Київські фрески» І. Карабиця, концерт для арфи та симфонічного оркестру «Фрески Св. Софії Київської» російського композитора українського походження В. Кікти. Цикл «24 прелюдії» І. Карабиця є прикладом втілення золотого перетину в імпровізаційному жанрі.

Аналіз зон золотого перетину в творах, інспірованих взірцями образотворчого мистецтва, виявив у камерно-інструментальних (фортепіанних) творах: а) співпадіння зон золотого перетину з образотворчим першоджерелом («Заручини» Ф. Ліста – «Заручини Діви Марії» Рафаеля; «Тройка» І. Шамо – «Тройка» І. Голікова; «Літній вечір» І. Шамо – «Летний вечер» І. Левітана, «Володимирка» І. Шамо – «Владимирка» І. Левітана); б) тяжіння до встановлення нового симетричного співвідношення розділів музичного твору при розрахунку зон золотого перетину («Естампи» К. Дебюссі, фрески для фортепіано «Алькасар ... Дзвони Арагону» Л. Дичко); у симфонічних та сценічних творах: встановлено відповідність зон золотого перетину до драматургічного розгортання дії (балет «Петрушка» І. Стравінського, опера-ораторія «Київські фрески» І. Карабиця, концерт для арфи та симфонічного оркестру «Фрески Св. Софії Київської» В. Кікти).

Визначено пріоритетні напрямки звернення українських композиторів до образотворчих жанрів. Твори українських авторів, інспіровані живописом, представлено широким спектром інструментально-вокальних та симфонічних жанрів. Можна визначити такі види міжмистецьких взаємодій: а) твори, що написані на основі картин; б) твори, інспіровані архітектурними спорудами; в) твори, що спираються на жанри та техніки живопису (пейзаж, фреска, акварель, ескіз, портрет, графіка, мозаїка, орнамент та писанкарство).

Золотий перетин як інтеграційний принцип апелює до репрезентації образно-конкретного втілення задуму композитора, його враження від твору чи жанру живопису, поєднання в композиції особливостей асоціативно-візуальних образів живопису (архітектури) та музичного мистецтва.

Основними результатами проведеного дослідження можна вважати таке.

Уперше в українській науці на основі аналізу історико-культурних, філософських та мистецтвознавчих праць висвітлено історію вивчення золотого перетину. Визначено, що даний феномен є проявом гармонійності, пропорційності та симетрії формотворення в природі та мистецтві.

Доведено, що золотий перетин є відображенням світоглядних моделей епох: Античність (космологія – гармонія Всесвіту – золотий перетин); Середньо-віччя (теоцентризм – ряд Фібоначчі – золотий перетин); Новий час (раціоналізм – логічність, універсальні закони природи, відображені у мистецтві – золотий перетин); ХХ ст. (пошук єднальної константи між людиною, природою та мистецтвом, всеосяжність – золотий перетин).

У мистецькій практиці важливою є роль золотого перетину у взаємодії музичного та образотворчого мистецтва. У музичному мистецтві це явище пов'язане зі становленням уявлення про будову Всесвіту, де музика розглядалась у зв'язку із філософсько-математичним знанням як складова трансцендентних структурних моделей Всесвіту. У дослідженні визначено, що в процесі культурно-історичного розвитку та диференціації видів мистецтва золотий перетин вивчається як важливий компонент структурних характеристик художніх (образотворчих, музичних, поетичних, кінематографічних тощо) творів.

Визначено, що поняття композиції у музичному та образотворчому мистецтві можна розглядати як зафіксовану формо-структуру елементів художнього твору, детермінованих його ідейним задумом. У музичному мистецтві поняття композиції має більш широкий спектр значень, ніж в образотворчому: у музичному мистецтві композиція розглядається як прояв процесуальності та кристалічності, вона трактується як розгорнута схема-кристал, що організована за логікою та принципами, обумовленими ідейним змістом твору.

Визначено, що композиції як в образотворчому, так і музичному мистецтві властиві принципи ієрархічності і доцільності, єдності і цілісності, домінантності та супідрядності, гармонійності та пропорційності тощо. Доведено, що золотий перетин виявляється в усіх названих принципах: він втілює у собі континуальність, дискретність, симетричність, кількісні співвідношення подібності та контрасту, підпорядкованість та гармонійність форми.

Феномен золотого перетину інспірує інтегративний потенціал композиції художніх творів, яка постає своєрідним диференціально-комунікативним прообразом (чи передумовою) музичного твору. У ракурсі інтеграції живопису та музики золотий перетин у композиції творів допомагає поєднувати просторово-часові характеристики зазначених видів мистецтва та виступати як засіб для втілення композиційних особливостей у формі та сюжеті.

У дослідженні композиція розглядається як трансмірна система (за термінологією О. Коблякова), яка є гармонійною та характеризується структурованістю, симетричністю, повторністю та періодичністю в розподілі інформативності в музичному творі та виходом на новий вищий рівень.

Обґрунтовано засади композиційного аналізу з позицій золотого перетину як інтегративного принципу. Розроблена схема трансмірного аналізу композиції включає структурування музичного матеріалу, визначення загального об'єму (число тактів/долей) у творі, виявлення симетричних елементів у творі, знаходження зон золотого перетину, встановлення їхньої кількості, з'ясування їх взаємозв'язку, визначення функцій зони (зон) золотого перетину в тексті: емоційна кульмінація, смисловий перелом, головна думка твору тощо. Трансмірний аналіз є проявом формально дискурсивної логіки мистецтва, який репрезентує цілісність/тотальність композиційних нюансів образотворчих та музичних творів.

Принцип золотого перетину дозволяє розглянути процес інтеграції образотворчих та музичних творів на новому – трансмірному – рівні: сюжет образотворчого першоджерела формує музичні асоціації через посилення змістовно-структурних якостей твору. Зображення декоративних властивостей твору образотворчого мистецтва засобами музичного мистецтва не є ілюстрацією, а має принципово новий рівень ідейного втілення твору, де відбувається екстеріоризація зовнішньо-зображального та емоційно-виразного.

У роботі розроблено засади авторського трансмірного аналізу композиції музичних творів, інспірованих образотворчим мистецтвом, на прикладі творів зарубіжних та українських авторів XIX–XX ст.

Встановлено значну кількість музичних творів українських композиторів, написаних на основі образотворчого мистецтва, які демонструють широкий жанрово-тематичний спектр, серед них важливі для кожного українця символи, такі як: Київ та його культурні пам'ятки (Софія Київська, Києво-Печерська Лавра, Золоті ворота, Аскольдова могила), змальовані у творах В. Годзяцького, В. Кікти, І. Карабиця, Г. Саська, О. Яковчука; ритуально-святкові атрибути, що мають національний колорит (писанки, в'язанки), репрезентовані у творчості Ю. Алжнева, Л. Дичко, О. Козаренка, В. Рунчака, Б. Фільц; історичні події (Велика Вітчизняна війна, Голодомор, Помаранчева Революція) у творах В. Губи, Л. Донник, А. Штогаренка.

Чимало творів українських авторів написано в жанрах образотворчого мистецтва, серед яких: пейзаж (В. Антонюк, Б. Стронько), ескіз (Н. Боєва, Д. Задор), портрет (В. Золотухін, М. Сільванський), пастель (Л. Грабовський), гобелен (М. Вериковський). Найширше в музичній культурі України представлено жанр фрески. У цьому жанрі написані інструментальні та симфонічні твори різноманітного характеру та тематики, що змальовують враження від країни, історичні події або ж присвячені творам митців (твори В. Грабовського, Л. Дичко, І. Карабиця, В. Ларчікова тощо), історично-значущим, символічним об'єктам (фрески Софії Київської у творчому доробку В. Годзяцького, В. Кікти).

Цікавими для дослідження є твори, що інспіровані конкретними полотнами українських та зарубіжних (К. Білокур, І. Босх, Ель Греко,

В. Васильєв, І. Левітан) художників, представлених у творчому доробку В. Власова, Л. Дичко, А. Загайкевич, В. Кікти, Л. Самодаєвої, І. Шамо.

Визначено, що зона золотого перетину має особливе значення в композиції творів, навіяних образотворчим мистецтвом. На основі взаємодії зон золотого перетину образотворчого та музичного творів виникає трансмірний рівень. Просторово-часові, площинні характеристики вжене окремо образотворчого або музичного твору становлять новий рівень існування, де відбувається взаємо-діємоційного і раціонального первнів.

Визначено, що особливістю прояву взаємодії та подібності зон золотого перетину як інтегративного принципу композиції образотворчого та музичного мистецтв є створення евристичної трансмірної моделі програмного музичного твору, інспірованого живописом. Це дозволяє говорити про його нову якість, де спостерігається спільність та єдність задуму композитора та художника, як у сюжеті твору, так і в його композиції як формально-структурній єдності. Трансмірний аналіз на основі золотого перетину, як інтегративного принципу композиції, дозволяє моделювати схему, що генерує механізм інтеграції кон-цепції, закладеної в образотворчому першоджерелі, та відображає асиміляцію та взаємодію складових творів образотворчого та музичного мистецтв.

Золотий перетин як інтегративний принцип композиції долає різновекторність мистецтв (музика – мистецтво часове, живопис – мистецтво просторове) і сприяє посиленню їх взаємодії, як прояву інтегративності буття.

Література

1. Каблова Т. Загальний огляд підходів до тлумачення феномену «золотого перетину»: від давнини до сучасності / Т. Каблова // *Культура України: зб. наук. праць.* – Х. ХДАК, 2011. – Вип. 35. – С. 132–139.

2. Каблова Т. К проблеме анализа драматургии балета «Петрушка» И. Стравинского (с позиций феномена золотого сечения) / Т. Каблова // *Вісник Харківської державної академії дизайну та мистецтв.* – Х. : ХДАДМ, 2011. – Вип. 6. – С. 203–205.

3. Каблова Т. Числові симетрії Піфагора, як передумова вивчення феномена золотого перетину / Т. Каблова // *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: зб. наук. праць.* – К. : Міленіум, 2012. – Вип. 3. – С. 171–174.

4. Каблова Т. Музикознавча інтерпретація терміну композиція (до питання щодо принципів композиції) / Т. Каблова // *Вісник Харківської державної академії дизайну та мистецтв.* – Х. : ХДАДМ, 2012. – Вип. 11. – С. 114–116.

5. Каблова Т. Роль золотого перетину в художній формі (до питання принципів композиції) / Т. Каблова // *Вісник Львівської національної академії мистецтв.* – Львів, 2013. – Вип. 24. – С. 59–62.

6. Каблова Т. Поняття композиції художнього твору в образотворчому мистецтві: до питання вивчення золотого перетину / Т. Б. Каблова // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2014. – № 1. – С. 176–180.

7. Каблова Т. Золотое сечение как композиционный принцип художественной формы / Т. Б. Каблова // Научное искусство. – М. : МИЭЭ, 2012. – Вып.1. – С. 168–171.

8. Каблова Т. Питання композиційної основи музичних творів (на матеріалах наукової спадщини Є. Назайкинського щодо композиційної логіки) / Т. Б. Каблова // The journal of Society for Cultural. Science and education a new dimension. Humanities and social science. – Budapest, 2013. – Vol. 6. – P. 151–155.

Підп. до друку 02.03.2015. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 23,25. Облік.-вид. арк. 18,18.
Зам. 16. Тираж 300

Видавець і виготовлювач
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 3953 від 12.01.2011.